

Υποστήριξη αυτιστικού παιδιού για επίσκεψη στον οδοντίατρο: πρακτικές τεχνικές και εφαρμογές

Δρ. Ιατρού Γεώργιος

Σύμβουλος-Ψυχοθεραπευτής

Τμήμα Επιστημονικής Τεκμηρίωσης και Εκπαίδευσης,

Κέντρο Παιδιού και Εφήβου

Περίληψη περιεχομένων

- Στοιχεία για τον αυτισμό
- Ελλείμματα στον αυτισμό που σχετίζονται με την οδοντιατρική φροντίδα
- Μέθοδοι/τρόποι προετοιμασίας ατόμου με ΔΑΦ για επίσκεψη σε οδοντιατρείο από γονείς ή/και θεραπευτική ομάδα
- Προσαρμογή ατόμου στο οδοντιατρείο
- Προαγωγή στοματικής υγιεινής και ΟΦ
- Τι ετοιμάζουμε για το μέλλον;

Ι. Στοιχεία για τον αυτισμό: τί είναι, τί αφορά;

Νευρο-αναπτυξιακή διαταραχή με δυσκολίες

- στην κοινωνική αλληλεπίδραση,
- την επικοινωνία,
- τις στερεοτυπικές συμπεριφορές ή ενδιαφέροντα του ατόμου,
- την αισθητηριακή επεξεργασία και
- τη συνολική αναπτυξιακή πορεία του ατόμου,

συνθήκες που οδηγούν σε δυσπροσαρμοστικές συμπεριφορές

-
- αφορά συνολικά τουλάχιστον το 1% του παγκόσμιου πληθυσμού, αλλά και στην Ελλάδα συγκεκριμένα.
 - Τα παιδιά και οι ενήλικες με ΔΑΦ, αντιμετωπίζουν περισσότερα προβλήματα και προκλήσεις λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους.

II. Ελλείμματα που σχετίζονται με την οδοντιατρική φροντίδα

- αισθητηριακή επεξεργασία (ήχοι, πόνος, οσμές, αφή, θερμοκρασία)
- δυσκολίες στην επικοινωνία
- άγχος
- προσαρμογή σε νέα περιβάλλοντα
- 50% των παιδιών με ΔΑΦ βουρτσίζουν τα δόντια τους τις συνιστώμενες δύο φορές την ημέρα
- 61% των γονέων με παιδιά με ΔΑΦ αναφέρουν ότι το βούρτσισμα των δοντιών είναι δύσκολο.
- Μόνο το 40% των γενικών οδοντιάτρων δηλώνουν ότι θα δούλευαν με παιδιά με ΔΑΦ

-
- Η εύρεση του κατάλληλου επαγγελματία, η ανεπαρκής ασφαλιστική κάλυψη, η έλλειψη πρόσβασης των γονέων/φροντιστών σε πληροφορίες ΟΦ, η έλλειψη επαγγελματικών γνώσεων και κατάρτισης και η αποτυχία να ανταποκριθούν πλήρως στις ανάγκες του παιδιού είναι τα πιο συχνά αναφερόμενα εμπόδια στη φροντίδα.
 - το άγχος των αυτιστικών ασθενών μπορεί να ξεκινήσει πριν από τα ραντεβού και να εμποδίσει την επικοινωνία

ανάγκη προετοιμασίας πριν από τον προγραμματισμό των ραντεβού και μετά για να διασφαλιστεί ότι όλοι οι συμμετέχοντες είναι σε θέση να επικοινωνούν πλήρως και κατάλληλα με το άτομο με αυτισμό.

-
- Η διεθνής βιβλιογραφία αναφέρει συχνότερα την οδοντιατρική εκπαίδευση και κατάρτιση στη φροντίδα των αυτιστικών παιδιών και τη χρήση της γνώσης των γονέων για το παιδί τους και τον αυτισμό τους ως παράγοντες για την καλύτερη παροχή οδοντιατρικής φροντίδας σε αυτιστικά παιδιά.
 - Η καλύτερη πρόσβαση στην ΟΦ και η φροντίδα της στοματικής κοιλότητας μπορεί να παρουσιάσει μεγάλη βελτίωση όταν ανταποκρινόμαστε στις εξατομικευμένες ανάγκες του ατόμου με αυτισμό και αυτό επιτυγχάνεται μέσα από την εκπαίδευση και την προσαρμογή στις ανάγκες του.

III. Μέθοδοι/τρόποι προετοιμασίας ατόμου με ΔΑΦ για επίσκεψη σε οδοντιατρείο από γονείς ή/και θεραπευτική ομάδα

- Εξατομικευμένα προγράμματα
- Σεβασμός στις ανάγκες και ιδιαιτερότητες του ατόμου
- Σκοπός η διαχείριση/μείωση του άγχους, η γνωριμία με τη δραστηριότητα, η από-ευαισθητοποίηση

Α. ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Στόχος:

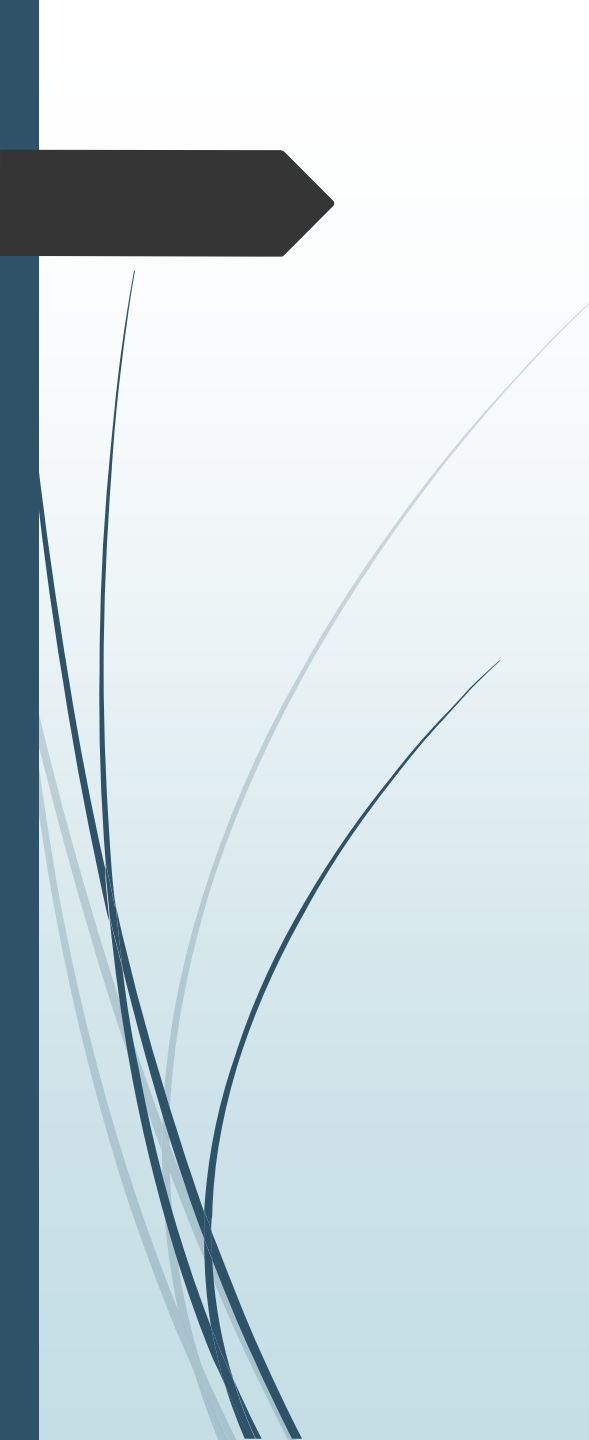
- Παροχή κοινωνικών πληροφοριών που είναι σαφείς και ακριβείς
- Διαμόρφωση μιας ρουτίνας συμπεριφορών (σαν κανόνες)
- Τήρηση της προβλεψιμότητας των κοινωνικών καταστάσεων

Χαρακτηριστικά:

- Οπτικοποίηση του εκπαιδευτικού υλικού
- Περιορισμένη κοινωνική αλληλεπίδραση
- Εξατομίκευση
- Προσωπικά ενδιαφέροντα και προτιμήσεις ως κίνητρα
- Οπτική γωνία του ατόμου με αυτισμό

-
1. Προσδιορισμός Θέματος Κοινωνικής Ιστορίας (προετοιμασία για μια κατάσταση, διδασκαλία δεξιοτήτων, πρόληψη).
 2. Συλλογή πληροφοριών για το άτομο και την κοινωνική κατάσταση (Που, Πότε, Ποιος, Τι, Γιατί , Παρατήρηση, Συνεντεύξεις).
 3. Γράψιμο της Ιστορίας Σύντομη Δομή: Εισαγωγή, Κύριο Μέρος, Συμπέρασμα, Μόνο σχετικές πληροφορίες

■ Α' ή γ' πρόσωπο

■ Θετική διατύπωση

■ Ακρίβεια στην έκφραση

■ Ενδιαφέροντα και προτιμήσεις του ατόμου με αυτισμό

■ Προσαρμογή στο στυλ μάθησης του ατόμου με αυτισμό:
φωτογραφίες/ εικόνες

■ Τήρηση της αναλογίας των προτάσεων

Πηγαίνω στον οδοντίατρο

Ο Οδοντίατρος είναι ο άνθρωπος που ξέρει τι πρέπει να κάνουμε για να είναι τα δόντια μας υγιή και να μην πονάνε. Ο οδοντίατρος μπορεί να βοηθήσει κάποιον όταν τον πονάει ένα δόντι ή απλά για να δει αν τα δόντια μας είναι καλά.

Μερικές φορές μπορεί να χρειαστεί να πάω στον οδοντίατρο γιατί με πονάει ένα δόντι ή απλά για μια εξέταση. Ο γιατρός θα με βάλει να ξαπλώσω σε μια αναπαυτική καρέκλα. Θα μου ζητήσει να ανοίξω το στόμα και απλά εκείνος θα δει μέσα. Με αυτόν τον τρόπο θα δει αν τα δόντια μου είναι καλά ή αν χρειάζεται να κάνει κάτι.

Αν ένα δόντι με πονάει ο γιατρός ξέρει τι πρέπει να κάνει. Θα με ακουμπήσει με ένα από τα εργαλεία του και δεν θα πονέσω καθόλου.

Μερικά από τα εργαλεία του οδοντίατρου μπορεί να κάνουν περιέργους θορύβους. Αυτό είναι φυσιολογικό, έτσι συμβαίνει και δεν χρειάζεται να ανησυχώ γι αυτό.

Αν κάτι με πονέσει μπορώ να σηκώσω απαλά το χέρι μου. Μπορώ να έχω μαζί μου ένα αγαπημένο μου αντικείμενο και αν χρειαστώ κάτι όσο με εξετάζει να το δώσω στη μαμά που θα είναι δίπλα μου. Έτσι θα καταλάβουν οι άλλοι ότι χρειάζομαι κάτι.

Ο Οδοντίατρος ξέρει τι πρέπει να κάνει για να είναι τα δόντια μου καθαρά και υγιή!

Β. ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΡΟΛΩΝ- ROLE PLAYS

- Τα παιχνίδια ρόλων και το κοινωνικό παιχνίδι μιμούνται πραγματικές καταστάσεις. Τα παιδιά με αυτισμό μπορούν να μάθουν για τον κόσμο γύρω τους μέσω της εμπειρίας των αλληλεπιδράσεων που έχουν άλλα άτομα σε μια ποικιλία από σχέσεις.
- Οι ιστορίες με κοινωνικό περιεχόμενο και «σενάριο» συντελούν στην ανάπτυξη λεκτικών δεξιοτήτων και στην εκμάθηση των κανόνων της κοινωνίας, ενώ παράλληλα προετοιμάζουν το παιδί για μια κατάσταση.
- Τα παιδιά μπορούν να υποκριθούν πως ένα αντικείμενο είναι κάτι άλλο από αυτό που είναι.
- επιτρέπει στα παιδιά με αυτισμό να αναπτύξουν ευελιξία σκέψης.

-
- Χρήση διάφορων αντικειμένων με συμβολικό τρόπο για να αναπαραστήσει κάποιες πράξεις (πχ παίζουμε τον οδοντίατρο).
 - Δομημένη ώρα παιχνιδιού ώστε να υπάρχει συνοχή και επανάληψη. Οικεία αντικείμενα, αλλά σταδιακά και καινούρια υλικά και διαφορετικού τύπου παιχνίδια για αυθόρμητο και ευχάριστο παιχνίδι.

Γ. ΕΦΑΡΜΟΓΗ-ΧΡΗΣΗ ΟΠΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ (ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ TEACCH)

- Χρήση εικόνας ή άλλου οπτικού στοιχείου για επικοινωνία/υπενθύμιση/επιβεβαίωση.
- Τα οπτικά προγράμματα μπορεί να είναι φωτογραφίες, σχέδια, αντικείμενα, γραπτές λέξεις ή λίστες. Η έρευνα έχει δείξει ότι τα οπτικά στηρίγματα αποτελούν ένα τρόπο επικοινωνίας.
- Βοηθούν τους γονείς να επικοινωνούν καλύτερα με το παιδί τους και βοηθούν το παιδί τους να επικοινωνεί καλύτερα με τους άλλους.
- Βοηθά να καταλάβουν τι πρέπει να περιμένουν και θα συμβεί στη συνέχεια, κάτι που οδηγεί στη μείωση του άγχους.
- Το οπτικό υλικό μπορεί να τους βοηθήσει να δώσουν προσοχή σε σημαντικές λεπτομέρειες και να τους βοηθήσει να αντιμετωπίσουν την αλλαγή.

Δ. Pecs

Picture exchange Communication System

- Πρόκειται για ένα σύστημα επικοινωνίας με μη λεκτικό τρόπο (άρα για άτομα με εξαιρετικά περιορισμένο ή κυρίως καθόλου λόγο).
- Λειτουργεί μέσα από την επίδειξη και ανταλλαγή εικόνων με σκοπό την βελτίωση της επικοινωνίας ανάμεσα στα άτομα.
- Επιδεικνύει το άτομο με αυτισμό μια εικόνα που απεικονίζει αυτό που θέλει/χρειάζεται ή την αντιστοιχεί με μια ίδια, δηλώνοντας την ανάγκη του.

Προσαρμογή στο οδοντιατρείο

- Αρχική επίσκεψη (πριν το ραντεβού) των γονέων στο οδοντιατρείο με σκοπό την παρατήρηση και προετοιμασία του παιδιού τους.
- Λήψη συγκεκριμένου ιστορικού από τον οδοντίατρο (τι ενοχλεί, τι μπορεί να αναστατώσει το παιδί, τι μπορούν να κάνουν εκείνοι σε αντίστοιχη περίπτωση, χρήση προϊόντων πχ γλουτένης κτλ.).
- Όλο το προσωπικό θα πρέπει να είναι προσεκτικό, με ενσυναίσθηση και να γνωρίζει πώς να επικοινωνεί με το παιδί.
- Προσαρμογή ιατρείου: φωτισμός, αρώματα, ήχοι που μπορεί να διασπάσουν/αναστατώσουν το άτομο.

Προσαρμογή στο οδοντιατρείο

- Η εμπλοκή των οδοντιάτρων στην προετοιμασία και την πρακτική μέσω κοινωνικών ιστοριών, απευαισθητοποίησης/εξοικείωσης και μοντελοποίησης οικογένειας μπορεί να διευκολύνει την πρόσβαση.
- Η αίθουσα και ο χρόνος αναμονής, ως εμπόδια στη διαχείριση της περίπτωσης (άγχος, εκνευρισμός, ερεθίσματα).
- Διαμόρφωση ρουτίνας, ως προς τις ενέργειες του οδοντιάτρου, τις οποίες θα πρέπει να γνωρίζει εκ των προτέρων το άτομο.
- Διαμόρφωση ρουτίνας στα επόμενα προγραμματισμένα ραντεβού (μέρα, ώρα, πράξη θεραπείας).

Προσαρμογή στο οδοντιατρείο

- Κατάλληλη επικοινωνία: φράσεις όπως «μάτια σε μένα», «κοίτα με», «τα χέρια στην κοιλιά» ή «τα πόδια ίσια έξω» σε άλλους ασθενείς μπορεί να λειτουργούν σε άλλους να είναι ακατάλληλες.
- Εάν ο ασθενής είναι σε θέση να κατανοήσει τη μη λεκτική επικοινωνία, η χρήση μη λεκτικών ενδείξεων είναι ένας καλός τρόπος πρόκλησης της επιθυμητής συμπεριφοράς.
- Τεχνικές που στρέφουν αλλού την προσοχή, όπως η παρακολούθηση ενός αγαπημένου καρτούν, η ακρόαση μουσικής ή το κράτημα ειδικών παιχνιδιών μπορεί να βοηθήσουν τον αυτιστικό ασθενή να αποσπαστεί η προσοχή ενώ υποβάλλεται σε ορισμένες διαδικασίες.

Τι ετοιμάζουμε για το προσεχές μέλλον;

- Σε συνεργασία με το Εργαστήριο Παιδοδοντιατρικής Οδοντιατρικής Σχολής ΕΚΠΑ, την Ελληνική Οδοντιατρική Ομοσπονδία-Επιτροπή Πρόληψης και Προαγωγής Στοματικής Υγείας, την Ελληνική Παιδοδοντική Εταιρεία και την Ελληνική Εταιρεία Νοσοκομειακής Οδοντιατρικής σχεδιάζουμε - αναπτύσσουμε πρόγραμμα για την προαγωγή της στοματικής υγείας και υγιεινής των ατόμων με ΔΑΦ με συνεπαγόμενη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ίδιων και των φροντιστών τους.
- Παράλληλα, σχεδιάζουμε τη δημιουργία ψηφιακών εγχειριδίων – οδηγών, (γονείς/φροντιστές, επαγγελματίες) τα οποία θα περιέχουν υλικό υποστήριξης της προετοιμασίας και ενημέρωσης για την επίσκεψη στον οδοντίατρο του ατόμου με ΔΑΦ.
- Συμμετοχές με παρουσιάσεις σε επερχόμενα συνέδρια
- Δημοσίευση επιστημονικού άρθρου
- Δράσεις ενημέρωσης για οικογένειες/φροντιστές, επαγγελματίες, άτομα με ΔΑΦ
- Μελέτες για τις απόψεις και γνώσεις των οικογενειών/φροντιστών, επαγγελματιών και ατόμων με ΔΑΦ

Σας ευχαριστώ πολύ!

Δρ. Ιατρού Γεώργιος
giatrou@kpechios.org